

Antón Costas

Una nova belle époque

A Espanya la riquesa de tan sols 20 persones, uns 115.000 milions d'euros, és equivalent a la del 30% de la població més pobre, uns 15 milions. I aquesta diferència continua augmentant. L'últim any, aquestes 20 persones van veure incrementada la seva riquesa en un 15%, mentre que la riquesa del 99% restant va caure un 15% en el mateix període.

Aquestes dades apareixen a l'informe d'Oxfam-Intermón publicat la setmana passada amb l'explícit títol d'*Una economia al servei de l'1%*, que dona notícia de la dramàtica desigualtat que existeix i s'està incrementant tant al món com al nostre país.

La meva primera reacció quan llegeixo aquestes estadístiques és pensar que les xifres estan malament; però el que està malament és la realitat. La tendència és més intensa als països anglosaxons, amb els Estats Units i el Regne Unit al capdavant, que als europeus continentals. Els espanyols ens comportem com anglosaxons honoraris. Segons assenyala l'informe, Espanya és el país de l'OCDE on més ha crescut la desigualtat des de l'inici de la crisi, tan sols per darrere de Xipre, i gairebé 10 vegades més que la mitjana europea, fins i tot 14 vegades més que a Grècia.

Ens ha de preocupar la desigualtat? Un bon amic, empresari conegut, em pregunta: "Què tens contra la riquesa?". La seva pregunta suggereix que probablement és l'enveja o, el que és pitjor, una mala avaluació de les seves causes i conseqüències.

La meva preocupació té a veure amb els seus efectes. La desigualtat impedeix l'existència d'una societat decent, afebleix la democràcia i assassina el capitalisme. La desigualtat és un poderós dissolvent de la cohesió social que necessita una democràcia pluralista i una economia de mercat. Trenca els vincles entre els que tenen i els que no i provoca l'autoexclusió dels molt rics. Ja ho va dir el novel·lista nord-americà Scott Fitzgerald als anys vint: "Els molt rics són diferents de vostè i de mi". Per comprovar-ho només cal una mica de memòria. Fa un segle la desigualtat va assolir nivells similars als d'ara. Aquell període és conegut com la belle époque, època que va combinar aug-

ment de riquesa amb una societat extremadament desigual. Aquesta desigualtat va estar al darrere de l'esclat de la Primera Guerra Mundial el 1914, del crac financer del 1929 i de la Gran Depressió, del populisme, el feixisme i el nazisme dels anys trenta i, finalment, de la Segona Guerra Mundial.

Només després d'aquests dramàtics esdeveniments vam veure arribar la reducció de la desigualtat. Els anys cinquanta, seixanta i setanta van ser la millor etapa en aquest sentit. La causa va ser una alteració

La desigualtat impedeix l'existència d'una societat decent, afebleix la democràcia i assassina el capitalisme

JORDI BARBA

de l'equilibri de poder entre elits i masses a favor d'aquestes últimes. Cent anys després, estem assistint a una inquietant efemèride: el retorn d'una nova belle époque que no presagia res de bo.

És la desigualtat inevitable? Alguns pensen que sí. Però no ho creguin. L'extrema desigualtat que tornem a veure té molt poc a veure amb el canvi tècnic i la globalització com amb freqüència es diu. Fonamentalment, és el resultat d'una ruptura en l'equilibri de poder entre elits i masses que va començar als anys vuitanta i continua fins avui, amb la crisi com a accelerador.

Hi ha una diferència important entre la desigualtat normal i l'extrema desigualtat, aquest 1% del qual parla l'informe d'Oxfam-Intermón. A propòsit d'aquesta diferència, també als anys vint l'economista John Maynard Keynes va assenyalar que podia esmentar moltes raons per justificar una certa desigualtat, però que no en coïncidia cap que pogués justificar l'extrema desigualtat de la belle époque. Aquest comentari val per avui.

Què s'ha de fer? Els nostres governs estan preocupats, però la veuen inevitable. Com si fos el resultat d'una llei de la gravetat a què no es pot escapar. Però l'experiència de la postguerra ens diu que no hi ha res inevitable que mení a aquesta desigualtat extrema.

L'informe suggereix mesures fiscals i d'un altre tipus per posar-hi remei. Per la meua part, n'afegeixo dues. En primer lloc, amb la desigualtat cal fer com amb la inflació, el dèficit públic o la prima del deute: mesurar, mesurar i mesurar. El que no es mesura empitjora; el que es mesura pot millorar. A l'informe hi ha un dibuix d'*El Roto* molt il·lustratiu. S'hi veuen dos membres d'aquest 1%. Un diu: "Si l'1% de la població acumula el 99% de la riquesa, alguna cosa caldrà fer". I el segon personatge li contesta: "Prohibir les matemàtiques?". En segon lloc, cal incorporar al quadre de comandament de la política econòmica l'objectiu de reducció de la desigualtat, com es fa amb la inflació, el dèficit o la prima del deute. D'aquesta manera hi haurà una pressió per reduir la desigualtat.

La desigualtat és la malaltia del segle XXI. Però no té res d'irremediable. És en les nostres mans evitar-la. Tot i que no serà fàcil. Però cal evitar el retorn d'una nova belle époque pels records inquietants que porta.●

Pilar Rahola

Confiança

Mostrar ingenuïtat és, per a un analista polític, el pitjor dels pecats. De manera que quan algú em deixa anar la simpàtica paraula, em poso casc perquè ni amb estimació no està dita la cosa amb afecte. En aquest territori comanxe, hom pot ser àcid i agressiu però mai no ha de mostrar aquesta imperdonable *feblesa*. És evident que per aquestes latituds no triomfa Confuci, que advocava per conservar tota la vida la ingenuïtat de la infantesa. I pot ser que sigui cert, que aquesta innocència sigui útil per a la vida, però molt inútil per a la radiografia de la política.

La cosa ve a tomb del que he sostingut sobre el paper de Podem respecte a Catalunya. Sobra dir que em sento allunyada d'aquest flanc polític, molt crítica amb alguns dels seus populismes desfermats, alguns dels seus deplorables amics internacionals i alguns dels seus conats messiànics. Si el diable és en els detalls, hi ha detalls de Podem que no digereixo ni amb Al·max. Però més enllà de les divergències evidents, és de noblesa reconèixer que per fi hi ha un interlocutor en l'arena política espanyola que no té problemes per afirmar el que, a Espanya, és una veritat històrica però mai una veritat política: que Catalunya és

Fa quinze minuts Catalunya estava sola, i ara, amb Podem, té un interlocutor central a Espanya

una nació; i que, com tota nació, té el dret a decidir el seu futur.

Aquestes dues afirmacions, que són tan òbvies per als catalans –fins i tot per a la majoria dels contraris a la independència–, passen a ser una mena de tabú maligne per als polítics espanyols, sigui del flanc de la dreta i les seves croades nacionalcatòliques, sigui del de l'esquerra i les seves traïcions ideològiques. Durant dècades s'ha conjurat un pensament únic inflexible i inapel·lable que ha tractat Catalunya com una autonomia problemàtica, poblada d'irredemptos fanàtics, i no com allò que és, una nació que reclama els seus drets. De fet, en general només hem reclamat un tracte menys desigual.

La virtut de Podem és la claredat i falta de complexos amb què al pa l'anomenen pa, i del vi, en diuen vi. Després afegeixen que volen una Espanya unida, que cal trobar un encaix, etcètera, la qual cosa és del tot lògica i lògica. Però com a mínim els catalans podem escoltar en *prime time* polític un relat que no havíem sentit en segles: el respecte a la nostra condició nacional.

És aquí, en aquest punt, on amics, saludats i col·legues em diuen que Podem no és de confiança, que vigili la meua ingenuïtat i que, al final, aterran al mateix lloc que tots: Espanya no es toca. Tal vegada, però també és obligat fer una mica de confiança als qui s'han compromès a defensar una cosa tan difícil a les Espanyes. Fa quinze minuts Catalunya estava sola, i ara té un interlocutor que és central en la política espanyola. No és poca cosa, sobretot perquè introdueix el concepte de diàleg en una agenda política basada en la repressió. I aquest canvi és tan necessari per quedar-s'hi com per anar-se'n.●

Miquel Seguró

L'home a la recerca de sentit

Aquest és el títol del llibre més conegut de Viktor Frankl, psiquiatre fundador de la logoteràpia i supervivent dels camps de la mort nazis. L'obra, ara reeditada per Herder, és des de fa anys un best-seller de la psicologia existencial. "No hi ha res al món capaç d'ajudar-nos a sobreviure, fins i tot en les pitjors condicions, com el fet de saber que la vida té un sentit", glossa Frankl.

Que joves europeus s'immolin en nom de l'autodenominat Estat Islàmic col·lapsa les nostres capacitats d'explicació. Parlem de vides desestructurades, de desigualtats socioeconòmiques, de falta d'integració i fins i tot de xoc de civilitzacions, però cap

d'aquests paràmetres no resol el terrible misteri d'aquests actes. Què aconseguíem amb la seva mort?

Explica Frankl que sovint preguntava als seus pacients per què no se suïcidaven. Amb això buscava fer-los patent què és el que realment donava sentit a la seva vida (la família, la vocació professional, el coneixement, la superació del dolor...). Seria temptador saber què respondrien aquests joves. Temptador i arriscat, perquè segurament ens dirien que així donen sentit a la seva existència. Una resposta al perquè de la vida que tot ho justifica. I en última instància no podríem rebatre-ho racionalment. Sí, certament no ho compartiríem, perquè a més en nom seu maten. Però és justament la seva opció de sentit, el principi d'acció sobre el qual fonamenten les seves accions.

La nostra és una civilització desenvolupada, però la qüestió del sentit de la vida, aquella que ens iguala a tots els humans, rics i pobres, blancs i negres, ateu i creients, no es tracta amb una pastilla ni depèn d'un dipòsit bancari. La vida s'obstina una vegada i una altra a qüestionar-nos amb quin sentit la vivim, i això incomoda. Potser per això ens prestem a mil i un (auto)enganys, espirituals sobretot, però també afectius, socials o professionals.

L'aparició de l'EI té a veure també amb la qüestió del sentit. I això a Occident ens agafa amb el pas canviat. La nostra secularització no permet restauracions religioses ja superades que competeixin en dogmatisme. Això seria, a més d'absurd, temerari. El que més aviat ens toca és repensar i aprofundir en el sentit dels nostres valors i la seva materialització existencial.●